

अधिकार अभिलेखातील नोंदी करण्याच्या
कार्यपध्दतीचे संगणकीकरण
ई-फेरफार तथा ऑनलाईन म्युटेशन
कार्यक्रम राज्यात सुरु करणे

महाराष्ट्र शासन
शासन निर्णय क्रमांक राभूअ २०१३/प्र.क्र.३२ /ल- १
महसूल व वन विभाग,
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.
दिनांक :- २३/०१/२०१३

प्रस्तावना :

जमिनीच्या मालकीचे हस्तांतरण झाल्यानंतर अथवा इतर कारणावरून फेरफार तथा नोंद मंजूर करून अधिकार अभिलेखामध्ये बदल करण्यात येतो. महाराष्ट्र जमीन महसूल अधिनियम १९६६, प्रकरण १० मधील तरतुदीनुसार जमिनीच्या हक्क संपादन झाल्याचे प्रतिलिखित मिळाल्यानंतर महसूल आणि भूमि अभिलेख विभागातील संबंधित कर्मचा-ऱ्यांकडून अधिकार अभिलेखात फेरफार नोंद घेण्याची कार्यवाही केली जाते. नोंदणीकृत दस्तांची माहिती दुय्यम निबंधक महिनाअखेरीस 'अ' पत्रकाद्वारे संबंधित महसूल किंवा भूमि अभिलेख कार्यालयास पाठवितात. तर अनोंदणीकृत दस्तऐवजांनुसार तथा अर्जावरून होणा-या नोंदीसाठी अर्जदार, तलाठी किंवा परिरक्षण भूमापक यांच्याकडे अर्ज करतात. सद्याच्या कार्यपध्दतीनुसार हस्तलिखिताद्वारे नोंदी घेणे आणि मंजूर करणे, नोंद मंजूर झाली तरी अधिकार अभिलेख अद्ययावत करणे यासाठी बराच कालावधी जात आहे.

फेरफाराची कार्यवाही त्वरीत व्हावी यासाठी केंद्र शासनाने राष्ट्रीय भूमि अभिलेख आधुनिकीकरण कार्यक्रमांतर्गत नोंदणी विभाग, महसूल विभाग व भूमि अभिलेख विभागाचे कार्यात्मक एकत्रिकरण करून फेरफार नोंद प्रक्रियेचे संगणकीकरण करण्याचे प्रस्तावित केले होते. शासन निर्देशानुसार अधिकार अभिलेखातील फेरफार मंजूर करण्याच्या कार्यपध्दतीचे संपूर्ण संगणकीकरण करून ऑनलाईन म्युटेशन किंवा ऑन लाईन फेरफार करण्याची कार्यपध्दती स्थापित करण्यासाठी जमाबंदी आयुक्त आणि संचालक, भूमि अभिलेख महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांनी डोमेन एक्सपर्ट ग्रुपच्या मदतीने राष्ट्रीय सूचना विज्ञान केंद्र, पुणे यांच्यामार्फत ई-फेरफार आज्ञावली विकसित केलेली आहे. सदर आज्ञावलीची चाचणी यशस्वी झाली असून माहिती तंत्रज्ञान संचालनालयाने सदर आज्ञावली प्रमाणित केली आहे तसेच उच्चाधिकार समितीने सदर ई-फेरफार आज्ञावली राज्यात राबविण्यास मान्यता दिली आहे. ई-फेरफार आज्ञावली राज्यभर लागू करण्यासाठी महसूल, भूमि अभिलेख व नोंदणी विभागाच्या कार्यालयांना आवश्यक संगणक साहित्य पुरविण्यात आले असून सर्व कार्यालयांना कनेक्टिव्हिटी पुरविण्यात येत आहे. या सर्व बाबींचा साकल्याने विचार करून ई-फेरफार आज्ञावली तथा ऑनलाईन म्युटेशन हा कार्यक्रम संपूर्ण राज्यात सुरु करण्यास मान्यता देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :

या शासन निर्णयाद्वारे अधिकार अभिलेखातील फेरफार मंजूर करण्याच्या कार्यपध्दतीचे संपूर्ण संगणकीकरण करण्यासाठी राष्ट्रीय सूचना विज्ञान केंद्र, पुणे यांनी विकसित केलेली 'ई - फेरफार' आज्ञावली संपूर्ण राज्यात लागू करण्यास मान्यता देत आहे. केंद्र शासनाचा राष्ट्रीय भूमि अभिलेख आधुनिकीकरण कार्यक्रम हा महाराष्ट्रात 'ई-महाभूमि' या नावाने राबविण्यात येत असून ई-महाभूमि अंतर्गत 'ई -फेरफार' आज्ञावलीचा कार्यक्रम राबविण्यात येईल.

२. सदर आज्ञावली मुंबई येथील स्टेट डेटा सेंटरवर ठेवण्यात आली आहे. या आज्ञावलीला अॅक्सेस करण्याची सुविधा तलाठी, परिरक्षण भूमापक आणि संबंधित अधिकारी यांना देण्यात येत आहे. ई-फेरफार आज्ञावली राबविण्याची संपूर्ण जबाबदारी गाव पातळीवर तलाठी व परिरक्षण भूमापक यांची, मंडल पातळीवर मंडल अधिकारी यांची, तालुका स्तरावर संबंधित तहसीलदार, उप अधीक्षक भूमि अभिलेख व दुय्यम निबंधक यांची, नगर भूमापन झालेल्या ठिकाणी नगर भूमापन अधिकारी यांची, उपविभागीय स्तरावर उपविभागीय अधिकारी यांची व जिल्हा स्तरावर जिल्हा अधीक्षक भूमि अभिलेख, सह जिल्हा निबंधक आणि जिल्हाधिकारी यांची राहिल. तसेच जिल्हा स्तरावर महसूल, भूमि अभिलेख व नोंदणी या तिन्ही विभागांचे ई-फेरफार आज्ञावलीचे कामकाज सुरळीत पार पाडले जाईल याची जबाबदारी संबंधित जिल्हाधिकारी यांची राहिल. नोंदणी विभागातील ई-फेरफार आज्ञावलीचे कामकाज सुरळीत पार पाडले जाईल याची जबाबदारी नोंदणी महानिरिक्षक व मुद्रांक नियंत्रक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांची राहिल. या आज्ञावलीच्या अंमलबजावणीसाठी जमाबंदी आयुक्त आणि संचालक, भूमि अभिलेख (म.राज्य), पुणे हे मुख्य नियंत्रक अधिकारी राहतील. सदर आज्ञावलीच्या अंमलबजावणीसंबंधी जमाबंदी आयुक्त आणि संचालक, भूमि अभिलेख (म.राज्य), पुणे यांच्याकडून वेळोवेळी निर्गमित केलेल्या सूचनांची सर्व संबंधित क्षेत्रिय कार्यालयांनी प्राधान्याने काटेकोरपणे अंमलबजावणी करावी.

३. हा शासन निर्णय राज्य शासनाच्या संकेतस्थळावर उपलब्ध असून त्याचा संगणक सांकेतांक २०१३०१२३१३०९११४६१९ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

(स्वा. शि. क्षत्रिय)
अ पर मुख्य सचिव,
महसूल व वन विभाग

प्रत,

मा.राज्यपाल यांचे सचिव

मा.मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव

मा.उपमुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव

मा.मंत्री (महसूल) यांचे खाजगी सचिव

मा.राज्यमंत्री (महसूल) यांचे खाजगी सचिव

मा.मुख्य सचिव यांचे उप सचिव

अप्पर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव, सर्व मंत्रालयीन विभाग

सर्व विभागीय आयुक्त

जमाबंदी आयुक्त आणि संचालक, भूमि अभिलेख (महाराष्ट्र राज्य), पुणे

नोंदणी महानिरिक्षक व मुद्राक नियंत्रक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे

सर्व जिल्हाधिकारी

महालेखापाल (लेखा परीक्षा), महाराष्ट्र १ व २, मुंबई/नागपूर

महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र १ व २, मुंबई/नागपूर

राज्य सूचना विज्ञान अधिकारी, राष्ट्रीय सूचना विज्ञान केंद्र, मुंबई

माहिती जनसंपर्क महासंचालनालय, मंत्रालय, मुंबई (५ प्रती प्रसिध्दीकरीता)

माहिती तंत्रज्ञान संचालनालय, सामान्य प्रशासन विभाग, मंत्रालय, मुंबई

नियोजन विभाग, का.क्र.१४७५, मंत्रालय, मुंबई

वित्त विभाग, कार्यासन क्र. व्यय १०/अर्थसंकल्प-६, मंत्रालय, मुंबई